

TÁJÉKOZTATÓ A KÖZÉRDEKŰ ADATOK MEGISMERÉSÉNEK KORLÁTAIRÓL

A közérdekű adatok megismerése

Magyarország Alaptörvényének VI. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy mindenkinek joga van a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 26. § (1) bekezdése értelmében az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervnek vagy személynek (a továbbiakban együtt: közfeladatot ellátó szerv) lehetővé kell tennie, hogy a kezelésében lévő közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot – az e törvényben meghatározott kivételekkel – erre irányuló igény alapján bárki megismerhesse.

A közhitelű nyilvántartásból történő adatszolgáltatásra külön törvények vonatkoznak.

Az információszabadság törvényes korlátai

Az információszabadság mint alapjog nem abszolút jellegű. Ez azt jelenti, hogy korlátozásnak vethető alá, illetve bizonyos esetekben akár ki is zárható a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok megismerhetősége.

A korlátozás elvi alapjai

Az Alkotmánybíróság számos határozatában elvi élel mondta ki, hogy az információszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni, *„egy demokratikus társadalomban a közérdekű adatok nyilvánossága a főszabály; ehhez képest a közérdekű adatok nyilvánosságának korlátozását kivételnek kell tekinteni”*. *„A közfeladatot ellátó szervek és személyek kényelmi szempontjai nem élvezhetnek elsőbbséget egy alapvető joggal szemben.”* [12/2004. (IV. 7.) AB határozat]. A közfeladatot ellátó szerv köteles tartalmi elemzésnek alávetni a közérdekű adatigénylés tárgyát képező dokumentumot. *„Nem tekinthető az Alaptörvénnyel összhangban állónak az olyan korlátozás, [...] amely egy dokumentumot annak tartalmától függetlenül, teljes egészében nyilvánosságkorlátozás alá helyez”*. [6/2016. (III. 11.) AB határozat]. Ezt röviden *adatelvnek* nevezzük. Amennyiben a közérdekű adatot tartalmazó dokumentum az igénylő által meg nem ismerhető adatot is tartalmaz, a másolaton a meg nem ismerhető adatot felismerhetetlenné kell tenni [Infotv. 30. § (1) bekezdés].

Az Infotv. 30. § (5) bekezdése értelmében, ha a közérdekű adat megismerése iránti igény teljesítésének megtagadása tekintetében törvény az adatkezelő *mérlegelését* teszi lehetővé, a megtagadás alapját szűken kell értelmezni, és az adatigény kizárólag abban az esetben utasítható el, ha a megtagadás alapjául szolgáló közérdek nagyobb súlyú a megismeréshez fűződő közérdeknél.

A nyilvánosság korlátozásának esetei

A nyilvánosság korlátozásának fő eseteit az Infotv. 27. és 30. §-a tartalmazza. Az információszabadság törvényes korlátai az adatvédelem (személyes adatok, amelyeket törvény nem nyilvánít közérdekből nyilvánosnak); a minősített adatok védelme [Infotv. 27. § (1) bekezdés] és bizonyos, törvényben meghatározott érdekek védelme [Infotv. 27. § (2) bek.]. Ez utóbbira példa többek között a

- honvédelmi, nemzetbiztonsági érdek;
- bűncselekmények üldözése vagy megelőzése;
- bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárás;

- szellemi tulajdonhoz fűződő jog (a törvény ilyen esetben csak az igény teljesítésének módjára enged meg szigorúbb teljesítési szabályt, ha a mű egyébként közérdekű/közérdekből nyilvános adatot tartalmaz, a betekintést biztosítani kell).

E körbe sorolhatóak továbbá az Európai Unió jelentős pénzügy- vagy gazdaságpolitikai érdekének védelme miatt, uniós jogi aktus alapján meg nem ismerhető adatok [Infotv. 27. § (4) bekezdés], valamint a közfeladatot ellátó szerv gazdálkodásának átfogó, számlaszintű, illetve tételes ellenőrzésére irányuló adatigénylés [Infotv. 30. § (7) bekezdés].

Az alábbiakban a két leggyakrabban hivatkozott korlátozást részletesen is bemutatjuk.

A gazdasági szereplők esetében a leggyakoribb nyilvánosság korlátozó indok: az üzleti titok

Az üzleti titok és a védett ismeret szabályait az üzleti titok védelméről szóló 2018. évi LIV. törvényben találjuk.

Az Infotv. 27. § (3) bekezdése szerint közérdekből nyilvános adatként nem minősül üzleti titoknak a központi és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai uniós támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezménnyel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli.

Főszabály szerint tehát a közpénzekre és az állami vagyonnal való gazdálkodásra vonatkozó adatok nyilvánosságához fűződő közérdek megelőzi az üzleti titkok védelmét. Kizárólag abban az esetben lehet megtagadni az ilyen adatokra vonatkozó adatigénylés teljesítését, ha az üzleti titok nyilvánossága az üzleti életben aránytalan sérelmet okozna, de a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét még ez sem akadályozhatja.

A közfeladatot ellátó szervek esetében a leggyakrabban hivatkozott korlát: a döntés megalapozását szolgáló adat

A befolyástól mentes köztisztviselői munka ellátásának záloga, hogy a belső használatra szánt munkaanyagok, emlékeztetők, tervezetek, vázlatok, javaslatok, a szervezeten belül váltott levelek, általában a döntés-előkészítés körében alkotott iratok jellemzően mentesek a nyilvánosság alól.

A közfeladatok illetéktelen befolyástól mentes ellátását szolgálja az, hogy *a döntés meghozatala előtt* a döntés megalapozását szolgáló adatok, illetve az azokat tartalmazó dokumentumok a keletkezésüktől számítva legfeljebb tíz évig elzárhatók a nyilvánosság elől. Erre azonban csak akkor van lehetőség, ha a nyilvánosság kizárása nem vezet a döntési folyamat átláthatatlanná tételéhez, illetőleg, ha erősebb közérdek fűződik az adatok titokban tartásához, mint azok nyilvánosságra hozatalához. Az Infotv. alapján döntést megalapozó adatként indokoltan zárhatók el a nyilvánosságtól azok az információk, amelyek ténylegesen a döntési folyamat részét képezik, és nyilvánosságra hozataluk veszélyeztetné a végrehajtás sikerét, vagy például egyes piaci szereplőket indokolatlan előnyökhöz juttatna. A védelem *a döntés meghozatala után* is megilleti azokat az adatokat, amelyeknek a megismerése veszélyeztetné az érintett szerv törvényes működési rendjét, vagy feladat- és hatáskörének illetéktelen külső befolyástól mentes ellátását.

Amennyiben a döntés-előkészítő információ olyan adatösszesség része, amelynek egyes elemei tekintetében döntés született, de más elemei még további döntés tárgyává válnak, utóbbiak tekintetében az első döntés meghozatala még nem eredményezi a nyilvánosság-korlátozáshoz fűződő érdekek elenyészését. Ahhoz, hogy e korlátozás megfeleljen az alkotmányos követelményeknek a döntés megalapozását szolgáló adat és a jövőbeli döntés közötti kapcsolatnak *konkrétan és közvetlenül* kell lennie.